

Tarih Okulu
Sonbahar 2009
Sayı V, 31-36.

BENİM TANIDIĞIM AFŞAR İSMAİL AKA

Kâzım Yaşar KOPRAMAN*

İsmail Aka ile DTCF’inde aynı yıllarda (1961-1965) okuduk. Ama onunla gerçek tanışmamız kürsülerimizi (bugünkü Anabilim Dalları) seçtiğimiz 1963-1965 yıllarında oldu. O tarihlerde DTCF’nde I. ve II. Sınıf öğrencileri hep birlikte ders görürler, I. yılın sonunda imtihan yapılmaksızın bütün öğrenciler II. sınıfa geçer, II. senenin sonunda iki yılda okunan bütün derslerden yazılı ve sözlü imtihanlar olurdu. Yazılıyı geçemeyen o dersin sözlü imtihanına da giremez ve sözlüde başarısız olan yazılı imtihana tekrar girerdi. I. senenin sonunda imtihansız olarak II. sınıfa geçmek cazip gibi görünse de II. yılın sonunda bütün derslerin yazılı ve sözlü imtihanlarından, bir imtihan devresinde, başarılı olmak oldukça zordu. Bizler Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri olarak diğer öğrencilere göre fevkalade iyi imkanlara sahip olduğumuz ve bu imkanların devamı başarımıza bağlı olduğundan çok çalışmak mecburiyetinde idik. Haliyle bu çalışma başarıyı da beraberinde getiriyordu. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olmadığı halde bütün derslerden başarılı olan bir öğrenci daha vardı. Hepimiz bu öğrenciyi merak ediyorduk. O da İsmail Aka idi.

O yıllarda gerek öğretim üyesi sayısı ve gerekse derslerin çokluğu ve nerdeyse bin yıllık bir devreyi kapsaması sebebiyle Ortaçağ Tarihi Kürsüsü’nü seçmekte öğrenciler isteksiz davranıyorlardı. Buna rağmen bu kürsüyü şuurlu olarak seçenlerin başında İsmail Aka vardı. Ortaçağ Tarihi Kürsüsü’nü seçen öğrencilerin sayısı iki elin parmakları ile sayılacak kadardı. Bu sebeple derslerimizi hocalarımızın odalarında yapıyorduk. Hocalarımızın ders saatlerine uymak diye bir endişeleri yoktu. Genellikle üst üste iki saat olan derslerimiz bazen üç bazen de dört saat sürerdi. İşte bu sebeple Ortaçağ Tarihi öğrencileri olarak birbirimizi daha yakından tanımak imkanına sahip olmuştuk.

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü (Başkanı)

İsmail Aka, hiçbir dersi kaçırmaz, derste hiçbir zaman başka şeylerle meşgul olmaz, hocaların tavsiye ettiği bibliyografyayı notlar çıkararak okurdu. Tarih konularında alakası fevkalade geniş bir öğrenci olarak temayüz ediyordu. Sessiz, mütevazı, nazik, kendisine soru sorulmadıkça konuşmayan, ama bir mesele sorulduğunda da ihatalı bilgiler veren birisi idi. Devamlı koltuğunun altında kitaplarla dolaşır, her gün yeni kitaplar satın alırdı. Arkadaşları ile hiçbir sürtüşmesine şahit olmadık. İki senelik yoğun bir eğitim ve öğretimden sonra Milli Eğitim Bakanlığı bizleri öğretmen olarak tayin etti. Bu esnada İsmail de Hatay'a İlköğretmen Okulu'na tayin edildi. 1966 yılı Ocak ayı başlarında idi ki, Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'ne Asistan alınacağına dair ilan verildiği hakkında, merhum hocamız Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat'ın isteği üzerine, o sıralarda henüz Doçent olan Ali Sevim Bey'den gelen mektup üzerine asistanlık imtihanına girdik. Yazılı ve sözlü olarak fevkalade objektif şartlar altında yapılan imtihan neticesinde aynı kürsüde asistan olarak göreve başladık. Kendisine de haber verilen Reşat Genç, özel sebeplerle bu davete icabet edememiş, ancak iki sene sonra bize katılmıştı.

Aynı kürsüde asistan olarak göreve başladıktan sonra İsmail Aka ile çok yakın mesai arkadaşı olduk. Üniversitelerimizin müzmin meselelerinden olan yer sıkıntısı sebebiyle, merhum Akdes Bey'in odasındaki öğrenci sırası gibi bir masada yıllarca yan yana oturup çalıştık. Hocamız gelince tabiyatıyla dışarı çıkıyor, boş ise Tarih Semineri Kütüphanesi'nde bir şeyler okuyor, boş değilse adeta koridorda geziyorduk. Bu mekan sıkıntısı yıllarca devam etti. Bu küçük masa (sıra)da yıllarca oturup çalıştık, hocaların ilmi çalışmalarını daktilo ettik, eserlerinin indekslerini hazırladık, kürsümüzün sekreteri olmadığı için resmi yazışmaları aksatmadan yürüttük, derse gelemeyen hocalarımızın yerine onların talimatına uygun olarak derslere girdik, hiç yüksünmeden imtihan kağıtlarını okuduk, öğrencilerin bitirme tezleri ile meşgul olduk. Hasılı kelam hocalarımızın bizlerden istediği her işi alınımızı kırıştırmadan severek yaptık. Daha sonraki meslek hayatımızda bu faaliyetlerin bizim yetişmemizde ne kadar faydalı olduğunu gördük. Gündüzün fakültedeki beraberliğimiz, müşterek tuttuğumuz evde de geceleyin devam etti. Bazen fakültede bitiremediğimiz

Benim Tanıdığım Afşar İsmail Aka

işlerimizi (indeks hazırlamak gibi) geceleri evimizde devam ettirirdik. Aynı saatte uykuya çekilir, aynı zamanda uyanır, kahvaltıyı birlikte yapar, öğle ve akşam yemeklerini beraber yerdik. Bir müddet sonra Reşat Genç'in de Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'ne asistan olarak intisabı ile üç kişi olduk. Ancak o evli olduğu için geç de olsa akşamları kendi evine gidiyordu. Bu yüzden muhterem eşi Saliha Hanım'dan eşini de geç bıraktığımız için az zılgıt yemedik. Böylesine müşterek yaşanan bir hayat birbirimizi fevkalade yakından tanımamıza vesile oldu. Tahmin edileceği gibi huy ve mizaç benzerliği, ülkü birliği, karşılıklı anlayış ve saygı olmaksızın böyle bir hayatın uyum içinde devam etmesi mümkün değildir. Bu sebeple bizi yakından uzaktan tanıyanlar durumumuza gıpta ederlerdi. Aynı kürsüde, birbirine yakın konularda çalışan, birbirine emsal ve akran olan bizler arasında herhangi bir anlaşmazlık olmamasına hayret ederlerdi. Bu durum kırk beş yıldır aynı hal üzere devam etmektedir. Bizleri bu ahlak üzere yaratan ve birlikte çalışma fırsat ve imkânı veren Allah'a hamdolsun. Aynı ana-babadan dünyaya gelen kardeşler dahi böylesine uyumlu bir hayat sürdüremeyebilirler. Bu birlikteliğimiz, önce İsmail'in İran'a sonra da benim Mısır'a gitmemle inkıtaa uğradı. Ancak bu müddet zarfında, yıllarca, her hafta mektuplaştık. Birbirimizin halinden, bulunduğumuz ülkenin ahvalinden, çalışmalarımızın durumundan, hatta uzakta olmamıza rağmen ülkemizin hali ve istikbaline dair düşünce ve duygularımızdan bahsettik.

İsmail İran'dan döndüğü zaman ben Mısır'da idim. Yurda dönmeme yakın İsmail bana kaldığı bekârhanede bir oda kiralamıştı. Oğlu Tıp Fakültesinde okuyan bir babanın, en üst katı oğlunun ikametgâhı ve diğer katları hastane hizmeti vermek üzere planlayıp, yaptırdığı, ancak oğlunun vefatı üzerine elden çıkardığı, Ankara'da Dumlupınar Caddesi üzerindeki bu binanın odaları bekârlara kiralanıyordu. Bu vesile ile bu binanın Türkiye'nin ilim, fikir ve siyaset sahasında önde gelen pek çok kişiyi sinesinde barındırdığını da ifade edelim.

Mısır'dan dönerken Beyrut'ta başıma gelen, felaket diye nitelendirebileceğim bir olayı burada İsmail ile alakası dolayısıyla zikredeceğim. Buna rıza göstermeyeceğini tahmin ettiğim için de kendisinden peşin olarak özür diliyorum. Mısır'dan dönüşümün ne vakit ve hangi

güzergahtan olacağını İsmail'e önceden bildirmiştim. Kahire'den trenle İskenderiye'ye ve İskenderiye'den de vapurla Beyrut'a geçecek ve oradan karayolu ile Türkiye'ye dönecektim. Ama evdeki hesap pazara uymadı. Beyrut Limanında görevli Ermeni bir gümrük memurunun sırf pasaportunun üzerindeki Ay-Yıldız'dan dolayı ağır hakareti ve bana tokat vurmaya kadar uzanan tahrik ve tecavüzü karşısında kendisine misli ile mukabele etmem üzerine "görevi başında bir memura fiili tecavüz" suçu ile suçüstü mahkemesine çıkarılmış ve mahkeme sonuçlanıncaya kadar 25 gün müddetle tutuklu olarak hapis yatmam, her şeyi alt üst etmiş ve hapisten çıktıktan sonra da o sıralarda Beyrut'ta Büyükelçimiz olan ve sonradan Ermeniler tarafından şehit edilen merhum İsmail Erez'in konuğu olarak 15 gün kadar da, Beyrut'ta başıma gelen felaketi unutup, gam ve kasaveti dağıtmak üzere, kalmış idim. Bu meş'um hadise her ne kadar ümit edilen faydayı vermemiş idiyse de, merhum Büyükelçimizin alakası, ölünceye kadar unutamayacağım bir minnettarlık hissi uyandırmıştı. 25 günü hapiste geçen bu kırk günlük gecikme bütün dönüş hesaplarımı alt-üst etmiş, kimseye dönüşümün nasıl gerçekleşeceğini bildirememiştim. Nihayet İsmail Bey'in bana tahsis ettiği makam arabası ve görünüşte refakatçi, gerçekte muhafız olan devletimizin görevlilerinin himayesinde, Suriye üzerinden Yayladağ Kapısı'ndan vatanıma dönmüştüm. Nesi var nesi yok her şeyi çalınmış, güz mevsiminde kısa kollu bir gömlek ve pantolonla oldukça serin bir güz gecesinde, Antakya'dan otobüse binerek, o sıralarda yeni hizmete açılmış olan Tandoğan'ın altındaki AŞTİ'ye gelmiştim. Daha güneş doğmamıştı. Sıcak otobüsün içinden çıktığımız için dışarıya bana daha da soğuk gelmişti. Adeta titriyordum. Cebimdeki 5,5 lira İsmail'in bana tutmuş olduğu bekârhaneye gidecek taksi parasını karşılamıyordu. Bir iki saat bekleyip güneş doğup yükseldikten sonra çalışmaya başlayacak Belediye Otobüsü ile giderim diye gezinirken İsmail Aka karşımda beliriverdi. "Haydi, Kazım gidiyoruz" dedi. Ben afallayıp kalmıştım. Çünkü nasıl, ne vakit, nereye döneceğimi kimseye bildirmemiştim. İsmail'in kaldığı ev, süratli bir yaya yürüyüşü ile garaja en az 45 dakika sürerdi. İsmail'in o saatte orada olabilmesi için en az bir saat önce harekete geçmiş olması gerekirdi. O yola çıktığı zaman ise otobüs henüz garaja gelmemiş olmalıydı. Oldukça serin bir güz gecesinde sıcacık yatağını terk eden İsmail Aka'ya, benim geleceğimi ve meteliksiz olup, taksi ücretini bile karşılamaktan aciz bulunup, Belediye Otobüsünü beklediğimi kim haber vermişti? Kendisine muhtelif zamanlarda defaatla sormama rağmen

Benim Tanıdığım Afşar İsmail Aka

bunun sırrını bana asla açıklamadı. Bu olay onun kalp safiyetinin bir tezahürü olarak esrar perdesini korumaya devam ediyor.

Yurtdışından döndükten sonra müşterek hayatımız, Kolukısa Apartmanı'nda da adeta siyam ikizleri gibi, tekrar başladı ve İsmail evleninceye kadar böyle devam etti. Burada da birlikte kahvaltı yapar, birlikte Fakülte'ye gider, öğle ve akşam yemeklerini beraber yer, yatmak üzere bu bekârhaneye gelirdik. Fakültemizde yapamadığımız çalışmalarımızı burada tamamlardık. Ramazan aylarında birlikte sahura kalkar, Yeşil Divriği Lokantası'nda sahuru birlikte yer, bazen kalkamazsak Şakir Usta garsonlardan birisini göndererek bizi uyandırırıldı.

İsmail Aka vakur, gayretli, tutumlu, az yiyen, az konuşan, milli meselelerde fevkalade hassas, verdiği sözü muhakkak yerine getiren bir kişiliğe sahiptir. Kimseden borç para aldığı hiç görmedim. Kendisinden borç isteyenlere ise borç verirdi. Daha öğrenciliği yıllarında babasının gönderdiği harçlıktan artırdığı paralarla kitap almaya başlamıştı. Giyim kuşam yeme içmeye karşı para harcarken pek cömert olmayan İsmail Aka kitap konusu mevzu bahis olunca kesenin ağzını açardı. İran'da kaldığı iki yıl zarfında başta ihtisas sahasının temel kitapları olmak üzere Ortaçağ Türk İslam Tarihinin bütün kaynaklarını toplamış ve Türkiye'ye getirmişti. Zannediyorum onun bu kütüphanesi şahsi ihtisas kütüphaneleri arasında Türkiye'de birincidir. Hayatı boyunca helal parasından harcayarak satın aldığı ve bir servete mâl olan kitaplarını Selçuk Belediyesi'nin kendi adını verdiği kütüphaneye bağışladı. Hala o kütüphane için kitap satın almaktadır. Buna karşılık yeme-içme ve giyim-kuşamda fevkalade mütevazıdır. Kırk yıl müddetle, günde üç öğün zeytin ekmeğe yese, bir defa da bunun yanında "keşke bir peynir de olsaydı" demez. Fevkalade kanaatkârdır. Yıllar boyunca tabağında bir lokma yemek bıraktığını, bir lokma ekmeği sofrada bıraktığını görmedim. Çalışkan ve fakir öğrencilere gizli-açık yardım ettiğini çok gördüm. Kimsenin bir kuruşunda gözü yoktur. Kendisinin istismar edilmesine de tahammül edemez. Modayı bir yıl geriden takip eder, tenzilatlı satışlar esnasında bir sonraki yıl kullanacağı giyim-kuşamın en kalitelisini en ehven fiyata alır. Oldukça muhafazakardır. Bir göçmen ailesinin çocuğu olarak "evlad-ı fatihan"ın başına gelenler onu oldukça temkinli yapmıştır. Gününü gün edenlerden değildir. Babasından miras kalan arazinin bir karışını satmadığı gibi, hısım akrabasının elden çıkardığı ata mirasını da birleştirmeye gayret eder. Mali durumu fevkalade iyi olmasına rağmen adeta bir "derviş" hayatı yaşar. Geçici hevesleri yoktur. En pahalı

Kâzım Yaşar Kopraman

otomobili alıp hususi şoför tutabilecek varlığa sahipken araba almadığı gibi, cep telefonu dahi almamıştır. Hali-vakti fevkalade iyi olan kayınpederi ve eşi tarafından hiçbir dünyalık beklememesi onun ne kadar gani gönüllü olduğunu gösterir.

Bu satırların yazarı, öğrencilik yılları dâhil, neredeyse yarım asrı İsmail Aka ile beraber geçiren birisidir. Kendisinin İsmail Aka'dan bir beklentisi ve çekincesi olmadığı gibi amiyane tabiri ile “yağ çekmeye” de ihtiyacı yoktur. Esasen İsmail Aka'nın böyle şeylere hiç ihtiyacı yoktur. Yukarıda yazdıklarımızın dahi, okuduğu zaman İsmail Aka'nın başını sağa-sola sallamasına ve kulaklarına kadar kızarmasına sebep olacağını çok iyi bilmekle birlikte, “adeta nesli tükenmekte olan bir Ortaçağ Dervîşi” numunesi olan İsmail Aka'yı genç nesillere bir nebze olsun tanıtabilmek amacı ile bu kadcark da olsa yazmayı bir kadirşinaslık borcu telakki ettiğimi belirtmeliyim. Kendisinin üniversitedeki fiili hizmeti ister devam etsin, isterse etmesin o bizim kalbimizdeki müstesna yerinde “keyfince kurulmaya” devam edecektir.

Hayatının bundan sonraki bölümünde kendisine sağlık ve afiyetler diliyorum.